

Nachmittags war eine feierliche Prozession, wobei die Gebeine der hl. Martyrer mitgeführt wurden.

Die Verehrung des seligen Hermann Joseph ist in der ganzen Erzdiözese Köln und besonders in Steinfeld und Umgegend in hoher Blüte. In Steinfeld werden als Vorbereitung zum alljährlichen Hermann Josephps-Wallfahrtsfeste die neun Hermann Josephps-Dienstage und fünf Hermann Josephps-Sonntage gehalten. Am Festtage selbst wird jedesmal der Sarg mit den Gebeinen des Seligen aus dem Sarkophag erhoben und in feierlicher Prozession durch Steinfeld getragen. Nach der Prozession wird das Haupt des Seligen in der Kirche zur Verehrung ausgestellt. Abends um 7 Uhr ist Schlussandacht mit Te Deum und die Reposition des Sarges. Dem sonst so herrlichen Feste fehlt der schöne Glockenklang. Die grosse Hermann Joseph-Glocke, die Potentinusglocke und die Norbertusglocke mussten im Weltkriege abgeliefert werden und wurden eingeschmolzen; die Marienglocke ist allein übriggeblieben.

Nimmt man als Entstehungsjahr der Praemonstratenserabtei Steinfeld 1126 an, dann stehen die Klosterinsassen und die Verehrer des seligen Hermann Joseph vor einem neuen Jubiläum der 800 jährigen Gründung.

Das Klosterwappen von Steinfeld sind drei silberne Rosen. Auf einem Bilde aus dem Jahre 1628, den seligen Hermann Joseph im Praemonstratenserhabite mit dem Heiligenschein darstellend, kommt das Wappen sehr schön zur Geltung. Die Rosen prangen über dem goldenen Kelch, welchen der Selige in der rechten Hand hält.

Mit den schönen Worten der Inschrift auf der alten Praemonstratenseruhr im Heiligtume zu Steinfeld "Omni hora Deum ora!" Zu jeder Stunde bet, zu Gott!" schliesst die Abhandlung.

H. KISSEL

* * *

DE KLOOSTERSCHOOL VAN ST. CATHARINADAL TE BREDA. 1556-1640. :—:—:—:

Welke oorzaken aanleiding gaven tot het stichten der kloosterschool van St. Catharinadal, blijkt niet klaar. Vermoedelijk gaat dit samen met de koninklijke hofhouding van Willem den Zwijger, prins van Oranje, die in het begin der tweede helft van de XVIe eeuw, na een groot gedeelte zijner jeugd in Frankrijk doorgebracht te hebben, zich te Breda vestigde, aldaar zijn kasteel naar den nieuwen franschen renaissance-bouwtrant liet verfraaien, en er een

ruime gastvrijheid schonk, aan zuiderlingen vooral ¹⁾. De fransche taal werd dan ook veel gebezigd op het slot: Uit den dwang der omstandigheden en den nood van het gemeenschappelijk leven met de vele vreemden, of wellicht ook uit naäperij en behaagzucht voelden de inwoners van Breda met den dag meer behoefte aan kennis dier zoetluidende gallische taal.

De Norbertinessen van St. Catharinadal, daartoe wellicht in haar karig inkomen een reden vindend, waren bij gelegenheid dat verlangden te gemoet te komen.

In 1556 werd in het klooster eene "franchoyse" school begonnen door mejuffrouw Magdalena de Lamier. Deze dame behoorde niet tot de kloostergemeente, en was wellicht van zuiderlijken oorsprong, naar haar naam verluidt. Voor de stichting der school had Willem Snels 200 gulden gegeven ²⁾.

De school was ingericht in een gebouw links van de ingangspoort, op het eerste verdiep boven de spreekkamers der zusters. Een wenteltrap in den toren neven de poort gaf toegang tot het lokaal.

Naast Magdalena de Lamier stond Jaceline Rosenbos als leeraarster. De inrichting werd door haar bestierd. Met het onderwijs werd ook huisvesting en tafel verleend aan de leerlingen. Vanaf het eerste jaar vinden we dan ook dat de kostschool veel bijval genoot ³⁾. Bij de overrompeling van het klooster, in 1581, door het soldatenrot van Graaf van Berlaimont, heer van Haultepenne, werd de schoolmeesteresse, weduwe van Mahuy, aldaar aangetroffen samen met 24 kinderen, voor wier vrijlating 4005 artois werd geëischt, en wanneer 247 artois ontbraken aan de samengebrachte som, werden drie kinderen door de Spanjaards als borg gevangen gehouden tot de volledige betaling der schatting ⁴⁾.

Heel de uitbating zal wel niet ten goede gekomen zijn aan de meesteressen, maar dan toch werden deze haar lessen goed betaald, want zij vinden gelegenheid weldoensters te worden van het klooster: Eene rente van 200 gulden, waarmede het gebouw waarin school

1) J. Kalf, *De monumenten van Geschiedenis en Kunst in de provincie Noordbrabant*, blz. 27 en volg. Utrecht 1912.

2) HS. Van der Malen, 379. — Vroeger schijnt er reeds eene school bestaan te hebben in het klooster, gelijk op te maken is uit het visitatielict van Ambrosius van Engelen, abt van Park, waarin verboden wordt dat de zusters, zonder verlof der priorin, zouden komen "in die spreekkamere, coeckene, *schole*, sieckhuysen en in de keldere". Bundel V: *sitaties*.

3) HS. Van der Malen, blz. 222: 1557: *Woonen veel jonge dochters in den cost*. — 1158: *Syn veel jonge dochters in kost*.

4) *Ibidem*, blz. 244.

gegeven werd belast was, werd door haar afgelost. Zij kochten verscheidene inkomsten, betaalden eene schatting van hondersten penning — 80 R. G., hielpen den Rosmolen van het klooster herstellen, — 100 daalders ⁵⁾).

In 1601 overlijdt Jacobijn Rosenbos, en ze wordt als "zuster" betiteld ⁶⁾). Ten gevolge der Nederlandsche Beroerten en der aanenschakeling van belegeringen, innemingen, plunderingen der stad Breda, was de toestand van het klooster niet schitterend: Geen jonge zusters mochten aanvaard worden die nieuw leven zouden bijgebracht hebben ⁷⁾). Voor de school waren ook jonge leerkrachten noodig, en daar ze binnen het klooster zelve ontbraken, werden ze aangeworven te Antwerpen. Marie Borrekens en Johanna Ottens, zusters uit een klooster der Scheldestad, geven het onderwijs in 1605, maar dadelijk had het geuzenbestuur der stad, waar men met leede oogen het katholiek onderwijs in St. Catharinadal zag voortbloeien, hiertegen bezwaar gemaakt. Het bood zijn beklag aan bij de Staten-Generaal, die op 10 Febr. 1605 aan den schout bevel gaven die zusters binnen een gesteld aantal dagen te doen vertrekken. Als gevolg hiervan kwam deze schout op 20 Juni met twee schepenen "scholarchen" binnen het klooster en gaven de verordening dat Marie Borrekens binnen eene maand de stad moest verlaten ⁸⁾).

Langs welke omstandigheden, — voorspraak of tegemoetkoming, — werd haar verblijf geoorloofd? Of trof het verbod alleen Maria Borrekens omdat deze door professie zich aan St. Catharinadal wilde verbinden? In 1612 is een verdrag opgemaakt, in tegenwoordigheid van priorin Spierinx en de zusters en van den pastoor van Meir, Matheus van Yersel, een norbertijn der St. Michiels-abdij, die voor de vervolging gevlucht, in St. Catharinadal een onderkomen

5) HS. Vander Malen, blz. 379.

6) HS. Vander Malen, blz. 326.

7) Cfr. A. Erens, De Herwording van St. Catharinadal te Breda van de Nederlandsche Beroerten, 1625-1635, *Analecta Praemonstratensia*, jaarg. III, 1927, blz. 28 en volg.

8) Nadien sekere nonne haer vervoirdert heeft van Antwerpen binnen de staat Breda te vervoegeen, ende aldaer inden ouden clooster, kinderen te leeren niet tegenstaende de resolutie hier bevorens genomen, datmen int voorscr. clooster geen meerder getal en soude aennemen, soo wort den schouteth van Breda midtsgaders de bewinthebbers vande schole aldaer midts desen geordonneert ende geauthoriseert de voorscr. nonne aen te segghen, dat sy binnen sekeren dage daer toe te prefigeren uut de stadt Breda datelyck sal hebben te vertrecken". Aanteekeningen: Pauly, V, blz. 83, en HS. Vander Malen, blz. 327.

gevonden had en daar zijn zorgen wijdde aan zijn medezusters. In het verdrag wordt vooreerst verklaard dat tot nog toe, 12 jaar lang, Marie Borrekens en Johanna Ottens les hebben gegeven in de kloosterschool "voor cost en cleederen"; voortaan zal haar echter een deftig jaargeld verstrekt worden. Tegen deze regeling in verklaarden echter de onderwijzeressen "dat sy te vrede syn met de gratieusiteyten der scholieren in het jaerlyckx schoolgelt van buyten frequentanten soo lang het clooster subsisteert". Moest echter het clooster teniet gaan dan begeeren zij de voorgestelde voldoening ⁹⁾.

Het klooster bleef voortbestaan, en de school bloeide als nooit. In 1621 was de ontvangst : 2414-8-2 g. ; in 1623, 2226-7-0 g. ¹⁰⁾, en wanneer Marie Ottens naderhand onderwijs en klooster verliet kon zij met haar ontvangst uit "gratieusityten" aan St. Catharinadal een legaat doen van 400 gulden met obligatie van missen ¹¹⁾.

De herwording, welke St. Catharinadal de volgende jaren doormaakte, zal ook de kloosterschool ten goede gekomen zijn. Althans bleek zij een doorn in het oog van het calvinistisch stadsbestuur, onder de regeering van Frederik Hendrik, die dan ook trachtte een eind te maken met dat brandend middenpunt van katholieke propaganda.

Gelegenheid daartoe was het voorleggen van de "ordinantie vande schole", waartoe het klooster vermoedelijk was verzocht geworden. Door Frederik Hendrik was eene verordening op de scholen uitgevaardigd, in calvinistischen zin opgevat naar we vermoeden, en daarmee strookte het schoolreglement van St. Catharinadal niet. Ook was er vanwege de regeering een eed gevorderd voor het onderwijspersoneel, en de leeraarsters van het klooster mochten dien niet afleggen uit katholieke overtuiging. Daaruit de moeilijkheden.

Op 23 Juli 1643 vaardigt de magistraat het bevel uit, waarbij "gebieden wel expresselyck aende nonnen ende bagynen . . . datse... proptelyck onthouden sullen eenighe schole te houden om de kinderen duytsch, franchois, cyfferen, rekenen oft schryven te leeren op pene ende verbeurte als inden eersten article vande ordonnantie op de scholen binnen dese stadt by syne hoocheyt geemaneert

9) *Ibidem*, blz. 328, en Bijlage I.

10) *Ibidem*, blz. 332, 1621. *Waeren seer veel dochters inden kost soo dat den ontfanck was 2414-8-2 ; 1623 : Ontfanck van dochters montkosten 2226-7-0.*

11) *Ibidem*, blz. 333.

ende alhier ten puyen afgepubliceert vuyt redenen datse weygeren haer te gedraeghen naer de voors. syn hoocheyts ordonnantien ende namentlyck het doen vanden eedt daer inne gestelt ¹²⁾.

De zusters zouden het echter niet laten bij deze opheffing en haar weg wel vinden naar eene oplossing : Aan haar hoofd stond als proost Balthasar Cruyt en deze heeft jarenlang met taai geduld, — "patientie is goet cruyt" was ook zijn wapenspreuk, — zijn kloostergemeente ongerept weten te bewaren midden het ongunstig, vijandig midden waarin ze verbleef.

Dadelijk werd er dan eene protestatie opgemaakt, welke tevens eene petitie bevatte : Daarin wordt beweerd, nopens de ordonnantie van de scholen en de opgevorde eed, dat "de suppliant wel vermeynt die vant voorschr. clooster daerinne (onder correctie) niet begrepen te syn, alsoo de religieuse int doen vanden eedt incapabel syn, mede boecken contrarie haere professie te leeren", en daarom vraagt men dat de Drossaert, president, burgemeester en schepenen van Breda gediend zouden zijn "de saecke soo veel hen raect te houden in surceantie voor den tyt van een maent oft ses weecken, om middelertyt met gelegentheyt te vernemen de speciale intensie van syne hoocheyt over den voorschr. eedt ende leeringe ; gemerckt in den cloostere bevonden wat copyen van acten waer by het selve niettegenstaende diergelycke voor desen voorgebracht in syn ouwt gebruyck ende leeringe is gemaintineert geweest ¹³⁾.

De magistraat geraakte met dit rekwest ietwat in verlegenheid. Meer dan eens reeds, wanneer ze het slecht meende met St.-Catharinadal, was een beroep op den prins met besten uitslag bekroond geworden : Was het "oude clooster" niet immer de bevoorrechte geestelijke stichting der heeren van Breda geweest, en bleven de prinsen van Oranje, alhoewel andersdenkend in godsdienstige zaken, haar zending van beschermer niet getrouw ! De heeren van het stadsbestuur antwoordden dan ook "dat sy buyten en tegens d'ordre van syn hoocheyt niet connen gaen" ¹⁴⁾.

Al hadden de proost en zusters van St. Catharinadal verzocht om een uitstel van een maand, slechts op 4 October werd aan zijn Hoogheid Frederik Hendrik het bedoelde rekwest aangeboden, tegen het optreden van de magistraat die aan de zusters verboden "de schole om jonghe dochterkens van hunne religie te leeren lesen

12) Afschrift der ordonnantie, HS. Vander Malen, blz. 379 bijgevoegd.

13) Origineel rekwest : Archief van St. Catharinadal, V, 30.

14) *Actum in collegio 20 Augusti 1643* : *Ibidem*.

ende schryven " wat ze tot nogtoe vrij deden, zonder onderscheid van godsdienst te maken, en waartoe zij de kinderen ook niet het minst hebben gemolesteerd, " leerende alleen boecken die indifferent noch deen noch dander religie syn raeckende " wat ook nog nu gebeurt ; — zij meenen dat de bedoeling van zijn Hoogheid in het gewraakte dekreet ging over de nieuwe scholen den laatsten tijd zoo vermetel opgericht, maar de kloosterschool bestaat reeds van " over honderde jaeren openbaerlyck in alle tyden, niettegenstaende diversche ordinantien voormael daer van gestatueert de schole openbaerlyck hebben gehouden, welcke schole in diversche sauegarden by syne Excellentie Hooger memorien den Prince Mau-geweest ". Tegen het verbod van de magistraat gaan ze in beroep bij Haar Hoogheid, opdat deze " gelieve te gunnen hetghene sy tot allen tyden benefens het begynhoff genoten hebben, ende ooc de genade van syne Hoocheyt in de leste capitulatie haer is vergont 2 Artikel na dese woorden : Dat de 2 cloosters van nonnen ende bagynen sullen gehouden worden in sulcke manieren alsse geweest syn voor den jaere 1625 by tyde vande Regeringe vande Hoochmogende Heeren Staten Generael " ¹⁵⁾.

Op dit rekwest antwoordde zijn Hoogheid mondeling door den greffier Busero in tegenwoordigheid van den president Aertssen op het Hof in Den Haag, op 15 October " dat de susters soudent voortgaen inde schole als voren ". Den drossaerd en den president deed hij gelasten " daerin te dissimuleren niet tegenstaende syne voorgaende ordinantie die het clooster niet schijnt te raecken " ¹⁶⁾.

De kloosterschool van St. Catharinadal bleef ongehinderd voortbestaan, tot weinige jaren later, bij het projekt de stad Breda te doteeren met een hooger onderwijs, de zusters norbertinessen de plaats moesten ruimen voor de " Illustre School ", in het " oude klooster " onder dak gebracht, en St. Catharinadal werd dan naar Oosterhout overgeplant.

Wij laten hier ook het reglement der school volgen, waaruit wij ons eenigszins kunnen indenken welke de aard was van het onderwijs in de kloosterschool gegeven, en hoe uitgebreid zelfs de kleine vakken waren waarin de jonge dames uit den gegoeden Bredaschen stand haar opvoeding volmaakten.

De vraag wordt gesteld hoe het houden van een kostschool kon samengaan met de verordening over het slot. Buiten dat wij die wet-

15) Klad van het rekwest : Archief van St. Catharinadal, V, 29.

16) Op rugzijde van hetzelfde dokument, aantekeningen van proost Cruyt. p. 5.

geving in die tijden zoo eng niet moeten beschouwen als in latere eeuwen, valt op te merken dat, volgens overgebleven grondplannen van het Oude Klooster, de lokalen voor de leerlingen ingericht waren in een haast afzonderlijk gebouw, links naastde ingangspoort gelegen, boven spreekkamers en proostdij, en waarheen, van buiten uit, een wenteltrap leidde, in een torentje langs de poort aangebracht.

Tongerloo.

A. ERENS, O. Praem.

BIJLAGE I

Wij, Walburck Spierinck procuratrice, Elisabeth van Brecht, Adriana Heym en Johanna Verstegen, conventualen vanden godshuysse van Ste. Cathelynen dale binnen Breda (gesegt het oude clooster) wesende geasisteert met heer ende meester Mattheus van Yerssen pastoor tot Meer, onsen voicht tot desen, bekennen ende verclaeren hier mede voor de gerechte waerheyt, dat Maria Borrekens ende Johanna Otten, beyde meesterssen over de schole der jonge dochteren binnen onsen convente voorscr., de zelve schole nu twelf jaeren lanck hebben geregeert ende bedient, de jonckheit wel ende neerstelyck geleert ende geïnstrueert, groote sorghe ende arbeht daer inne gedraghen, sonder daer voor boven honne alimentatie van cost ende cleederen tot des convents last yet genoten te hebben ende soo de voors. meesteressen den zelven convente daer by goet voordeel oft profyt gedaen hebben, kennen wij ons in hen schuldick te zyn oft den voorscr. convent tot hen verobligeert te wesen, van een eerlyck ende redelyck jaerlyx pensioen niet alleenlyck vanden voorleden tyde boven verhaelt, maar oock vanden toecomenden, ende zo langhe als sy inde regeringe ende bedieninge der voors. schole continueren sullen, tot alsulcken somme als nae oordeel van luyden van discretie bevenden zouden mogen worden te behooren, hen bedanckende voor hen goet gedaen debvoir tot noch toe, ende versoeckende dat zy daer in continueren tot onses voorscr. convents meeste profyte ende voordeel. Actum in Breda den IXen februarij XVI c. twelf. Toerconden by ons onderteeckent: Mr. Mattheus Yersel, pastor, Walboerick Spierinck, Elysabet van Brecht, Adrianen Heym ende Johanna vander Steghen.

Uit: Aanteekeningen, P a u l y, V, blz. 90.

Wij onderschreven attesteren by desen voor de gerechte waerheyt, dat wy juffrouwen Maria Borrekens ende Johanna Otten, meestersconvente van Ste Kathelynen dale tot Breda, hebben hooren verclaeren ende beloven in goeden trouwen, dat nyet tegenstaende de behoefte vanden jaerlyxen pensioen, hen op heden by juffrouwen

Walburch Spierinck procuratrice ende andere conventualen van den voirs. godshuyse gedaen zynde, volgende d'acte hen daer van verleent) zy hen tevreden ende vernoecht houden sullen, over de regeringhe ende bedieninghe der voorscr. schole, so van de voorleden twelf jaeren, dat zy die geregeert ende bedient hebben, als vanden toecomenden tyde, mits genietende ende behoudende de gratuiteyten, die hen van wege eenige scholieren oft kynderen by hen geïnstrueert wordende, geschonken werden, met het jaerlyx scoelgelt ende belooninghe van frequentanten der borgers oft ingesetenen kynderen geen commensalen des voors. convents zynde, overmits dat zy oock behouden ende genieten zullen de gratuiteyten ende schoelgelt oft belooninghe der buyten frequentanten over de voorscr. twelf jaren gevallen, sonder wyders den convente, zo lange tzelve in esse is, ende in eenige successeuren subsisteert, yet te eysschen, maer wel hun voordere ende meerder verdient ende noch te verdienen jaerlycx pensioen ofte tractement op de goeden des convents ende aen den geenen, daert van noode zyn zal te mogen vervolgen, in conformiteyt der boven-verhaalde acte, in dyen de voorscr. goeden by yemanden anders geincorporeert werden, so als hennen raet gedragen zal, ende comen zy meesterssen binnen den convente, (tzelve in esse blyvende) te overlyden, zullen zij de bovengemelde schoelgelden alleen ten behoeve desselfs laten ende doen volgen. Actum in Breda den IXen februarii anno xviC twelf. Toerconde by ons ondertekend: Mr. Mattheus Yersel, pastor Meer ende Minderhout. Melis Jan Melissen. Notaris.

Uit: Aanteekeningen P a u l y, V, 82.

BIJLAGE II

Ordinantien voor de schole.

Inden j. sullen de meesterssen haere neersticheyt doen om den regel, statuten ende cloosterlycke discipline opt beste sy connen te onderhouden ende sullen haer beste oock doen om te achtervolgen dese naerbeschreven poincten.

De meesterssen die tsaam op de schole slaepen sullen ordinaerlyck haer getyden tsaemen lesen ende ten eersten haere metten altyt tsavonds, alst vastendach is voor de colatie, op ander daeghen oft voor oft naer de maelyt soot best te passe compt, ende en sullen noyt smorgens te mettenen met de religieusen hoeven te gaen dan in eenighe groote triplexen. Savonds sullen gehouden syn haer silentium te onderhouden soot 8 uren is ende ten 1/2 negen slapen gaen soo dat oock de meysens naer 1/2 negen niet en sullen wercken, maer oock haer tot rust begeben op dat voor negen uren

allent licht uut is, waer toe sal oock iemant vande meesterssen somtyts voor neghen uren eens boven gaen om te sien oft een ieder in rust is.

2. Smorgens sullen de meesterssen oock opstaen ontrent 4 uren oft ten laatste 1/2 vijff, ende haere meditatie houden tot ontrent vijf uren.

Ten vijf uren oft corts daer naer sullen lesen haer primen, 3. en 6. De 9. sullen sy lesen rechts voor oft naer de misse; en sullen noyt achterlaten tsy smorgens, snoenens of tsavons een capittel oft 2 lesen in eenich devoot boecxken. Naer noen ontrent 1/2 een sullen moghen lesen haere vesperen ende completen.

3. De meesterssen sullen op de schole eten soo snoenens als tsavonts ende oock collatiën, maer sullen altyt inden advent ende inden vasten sondaechs snoenens inden refter gaen ende oock op de grootste triplexen ende alst convent sonder suyvel vast, oock alst convent eenighe extraordinarisse recreatie heeft, ende altyt donderdachs. Als tsavons recreatie is, dan inden vasten ende advent sullen sy dystdachs snoenens oock inde recreatie byt convent gaen, oock van gelycken dystdaechs op heylige dagen als de religeusen int convent eten. Oock en sullen de meesterssen sonder consent van myn Eerw. heer den prost noch inde keucken, sieckhuys, noch ergens anders mogen eten, dan als voren gespecificeert. Sullen oock voor ende naer de maeltyt snoenens ende tsavonts een poincten lesen uut Thomas a Kempis.

4. De meesterssen en sullen gheen werelyck volck, namelyck mans persoonen soo geestelyck als wereldtlyck op de schole laeten comen sonder consent van myn Eerw. heer den prost ende soo daer imant onverhoets boven compt, latense terstont gaen ende segghen datse daer niet en mogen spreken. Oock met vrou persoonen en sullen sy daer niet blyven couden, maer haer proposten cort maken oft soot den noot verheyst daer mede int spreekhuys gaen ende naementlyck soo daer iemant comt van ander religie en sullen noyt alleen spreekken, noch int minste niet rueren, noch laeten rueren dat de religie aengaet, vast houdende niet goets te kunnen hooren van de gene die Godt door een oprecht geloove geen gehoor en geven hoe heylich dat oock schynt te wesen.

5. Oek en sullen de meesterssen daerom geen kinderen van ander religie aenveerden soo inden cost als om scholen te gaen, gelyckse oock geen persoonen en sullen ontfangen sonder consent van myn Eerw. heer den prost. Sondach ende heylich dach sal de schole altyt gesloten syn ende niemant opgaen oft afgaen sonder consent

vande meesterssen. Noyt en sullen de meesterssen met eenighe persoonen van wat staet oft conditie sy syn spreekken inden ganck vande schole oft iemant convoyeren tot aende benedenste deure vande schole.

6. De meesterssen en sullen noch voor hun noch voor andere iet coopen oft geven vant gemeyn gelt der schole, oft oock vant gene sy als incomgelt cryghen, noch oock iet laeten repareren sonder expres consent van myn Eerw. heer den prost, ten sy in dinghen die den dagelyxsen noot vereisschen.

7. Die meesterssen en sullen geen generael extraordinaris oorloff dach geven noch merckelycke provisie doen voor den winkel sonder kennisse van myn Eerw. heer den prost noch oock kinderen om Godts wil ontfangen oft almoessen doen dan met tselve consent. De kinderen die maer en leeren lesen en schryven sullen voor tminste geven 6 gl., die mede wercken 8 gl., steken 10 gl. ende voorder 12 gl.

Alsmen den Catechismus leert soo en salme altyt maer een lesse expliceren ofte uutleggen ende dat sal dueren ontrent een 1/2 ure oft meer, ende daer en tusschen en sullen de kinderen geen hantwerk doen, oock al te samen comen op de schole die op den refter leeren spelen oft borduren. Oock sal S. Suyers daer op letten dat de kinderen die leeren wercken ende oock spelen smorgens, mogen leeren op de claversimbel om naer noen haren tyt by Marie beter waer te nemen. De meesterssen sullen oock opsicht nemen datse de groote dochters met een andere maniere ende wat meer discretie ende gestadicheyte geuerveren als de gene die minder van jaren syn ende oock raet ende daet aen malcanderen ende oock aen andere dies verstaende halen, om in als het ampt haer bevolen tot Godts eer den wille haers overste, te haere ende der kinderen salicheyt ende voordeel wel te volbrengen.

Ten lesten soo sullen de meesterssen sondach en heylich oock inde dach getyden gaen, uutgenomen de prime daer altyt iemant sal blyven om oorder te houden als de kinderen opstaen. Oock sullen gaen in de vigilien anniversarie vant oorden, ende oock de particuliere quateremper daghen alst gevoeghlyck sal connen geschieden, tsy oft alle beyde ofte een van hun. Oock sal de meestersse vande claversimbel den tyt vande kinderen soo ordineren datse hare andere wercken ende leeringh daer door niet en veronaxsamen ende over de 10. of 12 seffens niet aenveerden sonder wete van myn Eerw. Heer den prost, om niet overlaster te wesen ende haer tot malcanderen in alle geveueghelyckheyt houden. 1643.

Archief van St. Catharinadal, V, 32.